

Konferencija *Muzejske čuvaonice – od brige o zbirkama do politike sabiranja*
18. i 19. svibnja 2021.

Stanje i izazovi hrvatskih muzejskih čuvaonica

Ivona Marić i Dunja Vranešević
Muzejski dokumentacijski centar

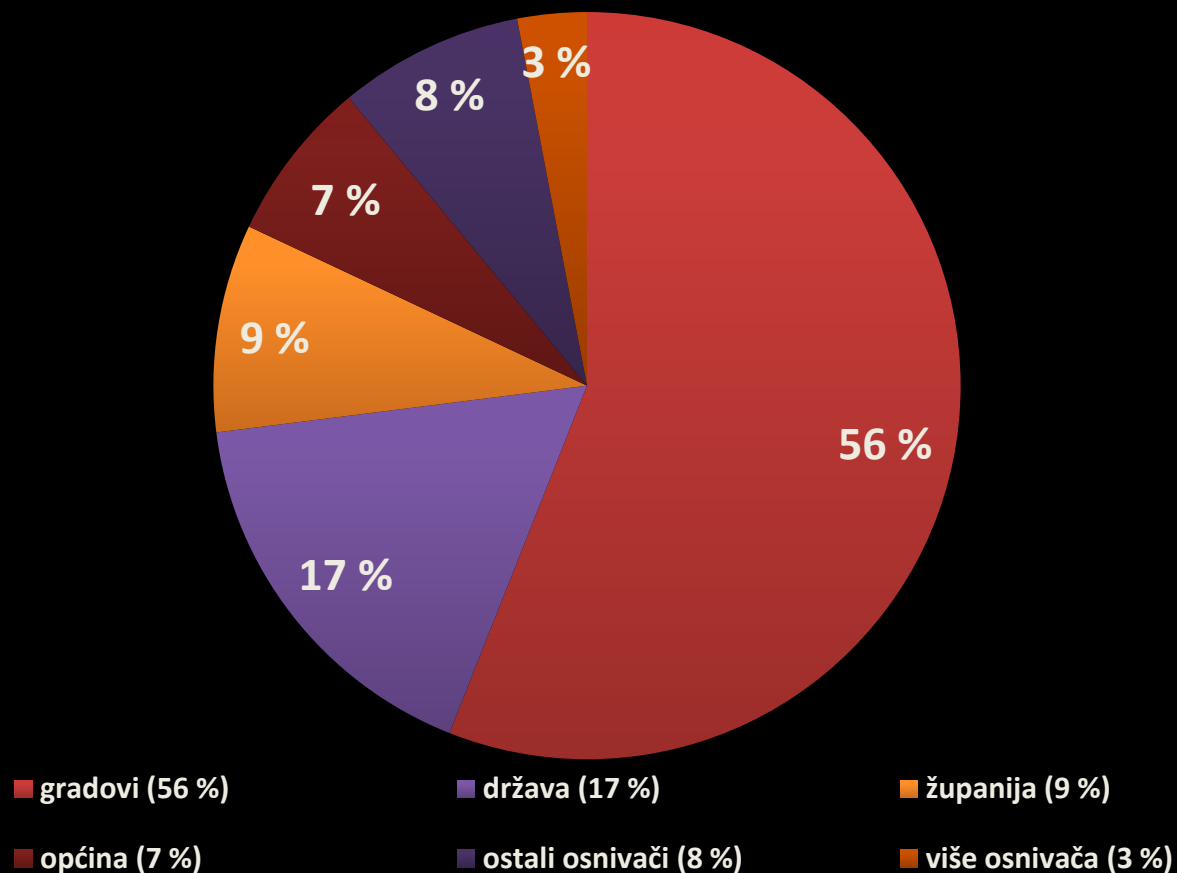

Uvod

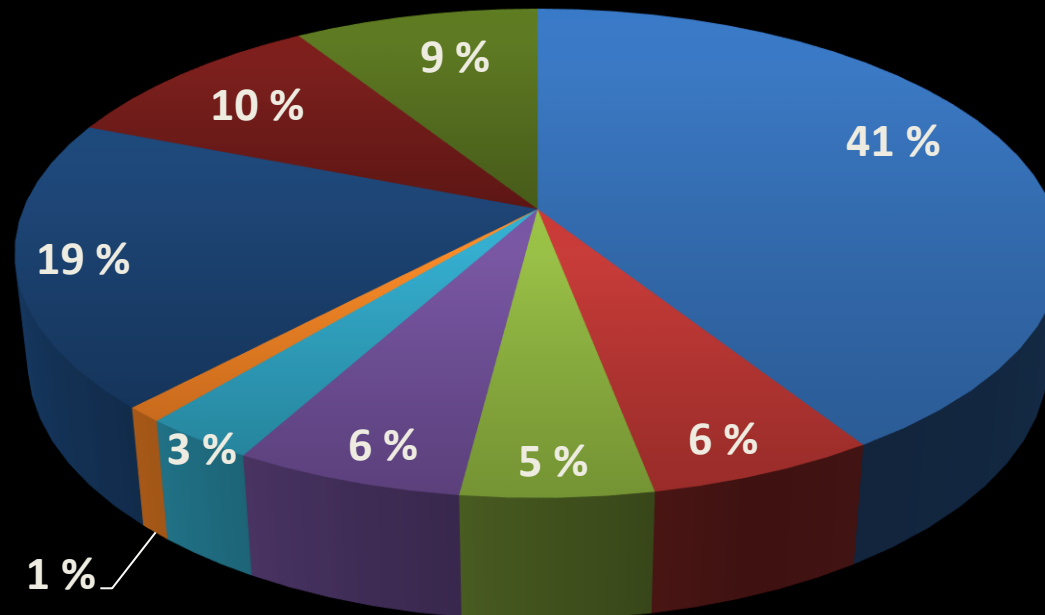
- u Muzejskome dokumentacijskom centru vodi se Registar muzeja, galerija i zbirki u Republici Hrvatskoj – to uključuje izradu godišnjih statističkih pregleda o hrvatskim muzejima i zbirkama (posljednji je *Statistički pregled za 2020. godinu*)
- od 2019. u MDC-u se vodi i Upisnik javnih i privatnih muzeja u Republici Hrvatskoj
- do 2013. u MDC-u je bio zaposlen konzervator savjetnik koji se bavio preventivnom zaštitom u muzejima
- MDC je 2017. sudjelovao u organizaciji skupa o muzejskim čuvaonicama, a toj temi bio je posvećen i cijeli 55. broj časopisa *Muzeologija*
- statističko istraživanje o hrvatskim muzejskim čuvaonicama uključuje stanje s prostorima, ali i upravljanje zbirkama

Hrvatski muzeji prema osnivaču

- 162 muzeja u Upisniku javnih i privatnih muzeja u RH

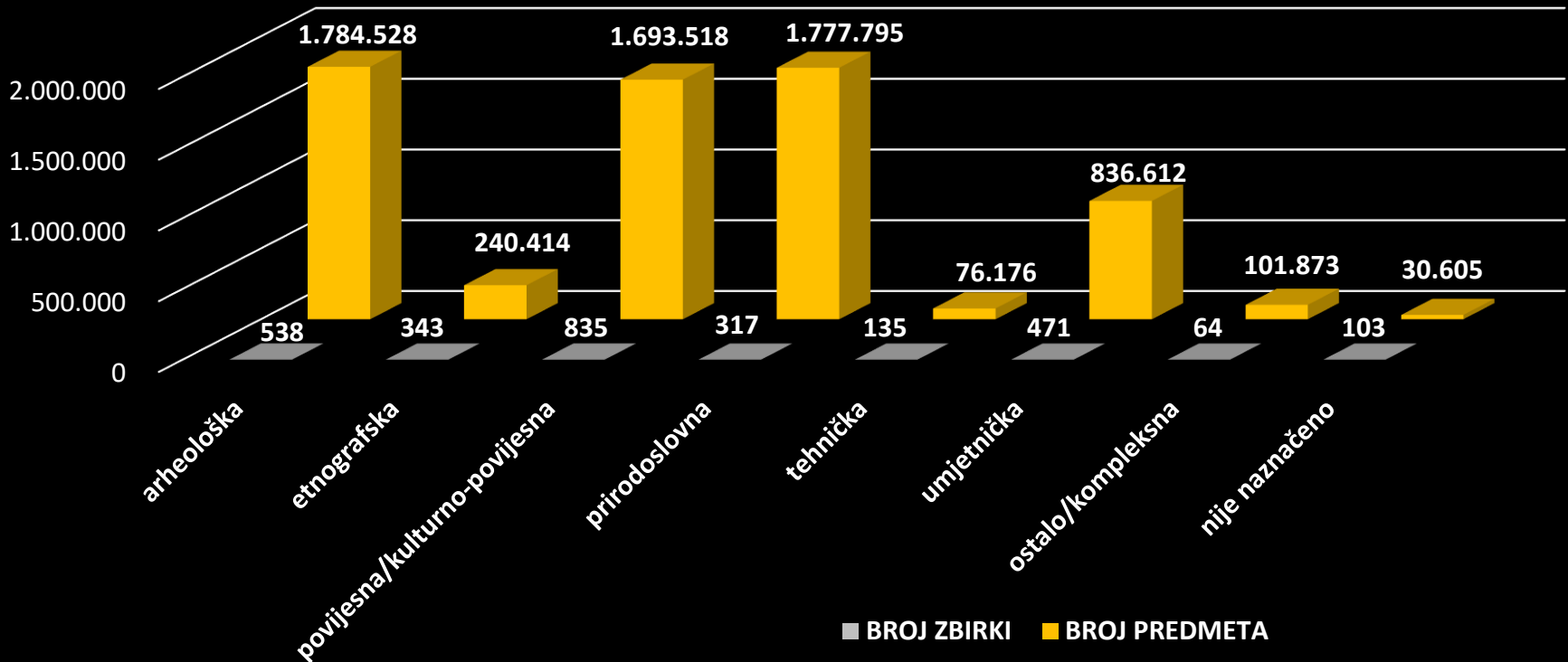
Hrvatski muzeji prema vrsti

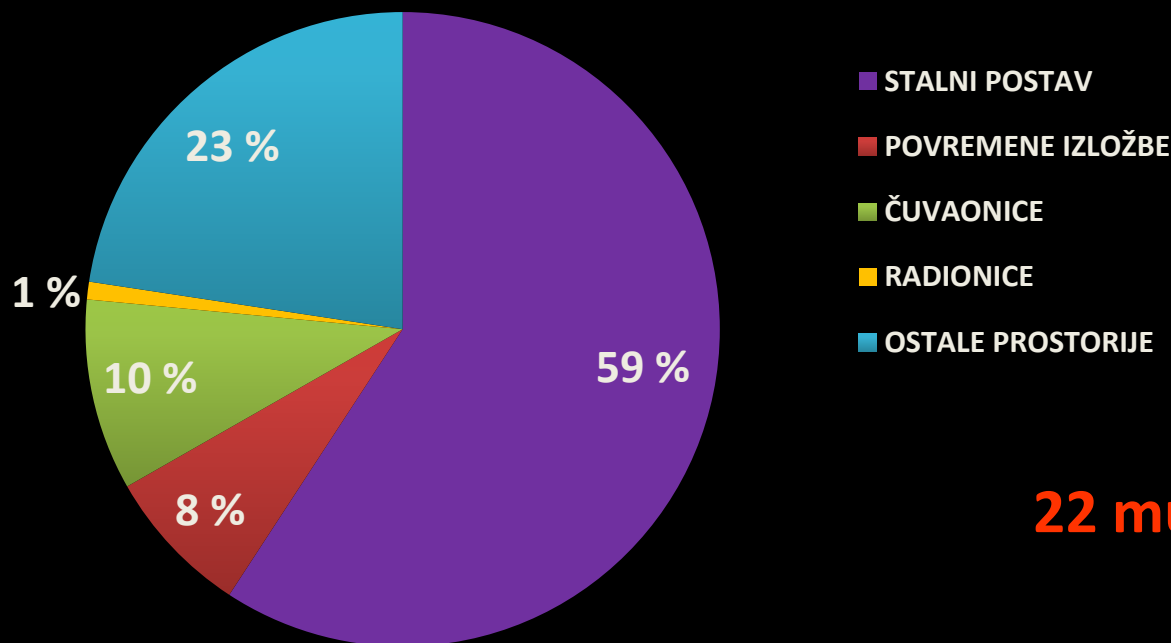
- opći muzeji (41 %)
- specijalizirani - etnografski (5 %)
- specijalizirani - prirodoslovni (3 %)
- specijalizirani - umjetnički (19 %)
- muzejske zbirke (9 %)
- specijalizirani - arheološki (6 %)
- specijalizirani - povijesni (6 %)
- specijalizirani - tehnički (1 %)
- specijalizirani - ostali (10 %)
- stalna muzejska izložba (< 1 %)

Broj muzejskih predmeta prema vrsti zbirke

- 2.805 muzejskih zbirki
- 6.550.762 muzejskih predmeta
- 70 % građe inventarizirano

Udio kvadrature po namjeni prostorija

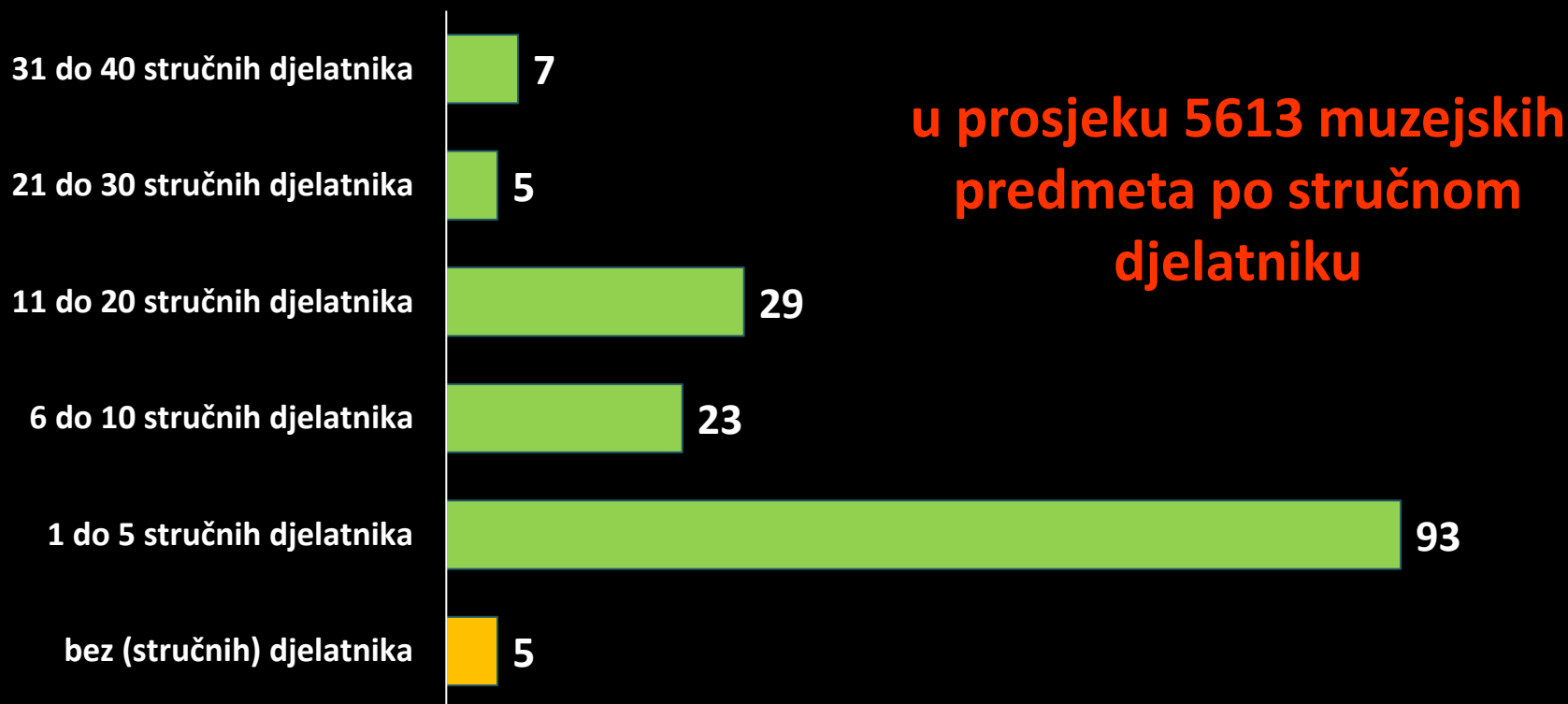

**22 muzejska predmeta
po 1 m²**

- manje od trećine muzeja ima jednu ili više restauratorskih i/ili preparatorskih radionica
- ostale prostorije: npr. uredski prostori, muzejska suvenirnica, knjižnica, sanitarni čvorovi, polivalentne dvorane itd.

Muzejsko stručno i ostalo osoblje u hrvatskim muzejima

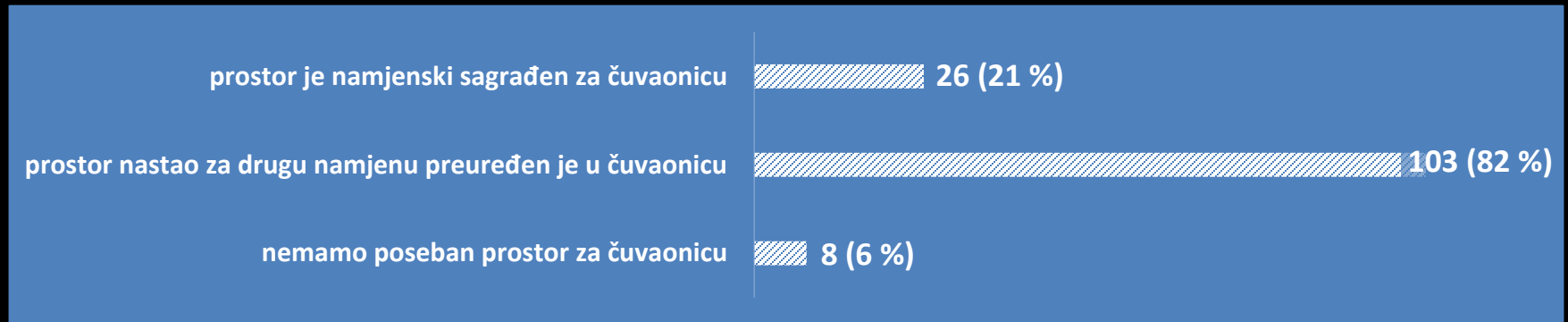
- stručno muzejsko osoblje (bez pripravnika): 1167
- ostalo osoblje (tehničko, pomoćno i administrativno-računovodstveno): 724

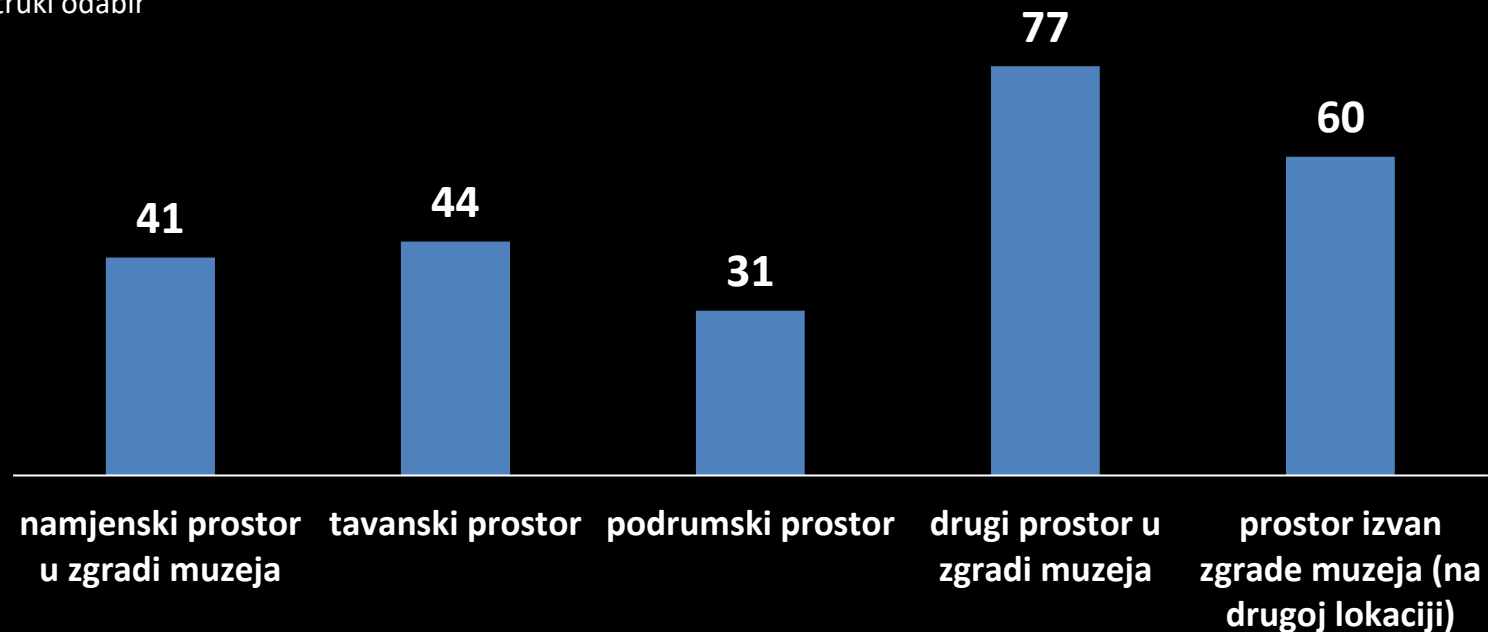
Anketa o muzejskim čuvaonicama

- anketa poslana na adrese 162 muzeja iz Upisnika javnih i privatnih muzeja u Republici Hrvatskoj
- odziv: **125 odgovora od 120 muzeja (75 %)**
- većina kompleksnih muzejskih ustanova koje se sastoje od više muzeja odgovorila je zbirno na anketu, dok su dvije takve ustanove poslale ankete za svaki od fizičkih muzeja u svojem sastavu te su one posebno ubrojene u tih 125 odgovora zbog velikih razlika među pojedinim sastavnicama
- muzeji koji imaju više prostora i lokacija za čuvaonice zamoljeni su da ih sve uključe u svoje odgovore
- cilj ankete bio je iskazati opće stanje čuvanja građe na razini muzeja, a ne specifično za svaku adresu ili prostor u toj funkciji gdje su moguća i neka odstupanja

Namjenski prostori / vrsta prostora*

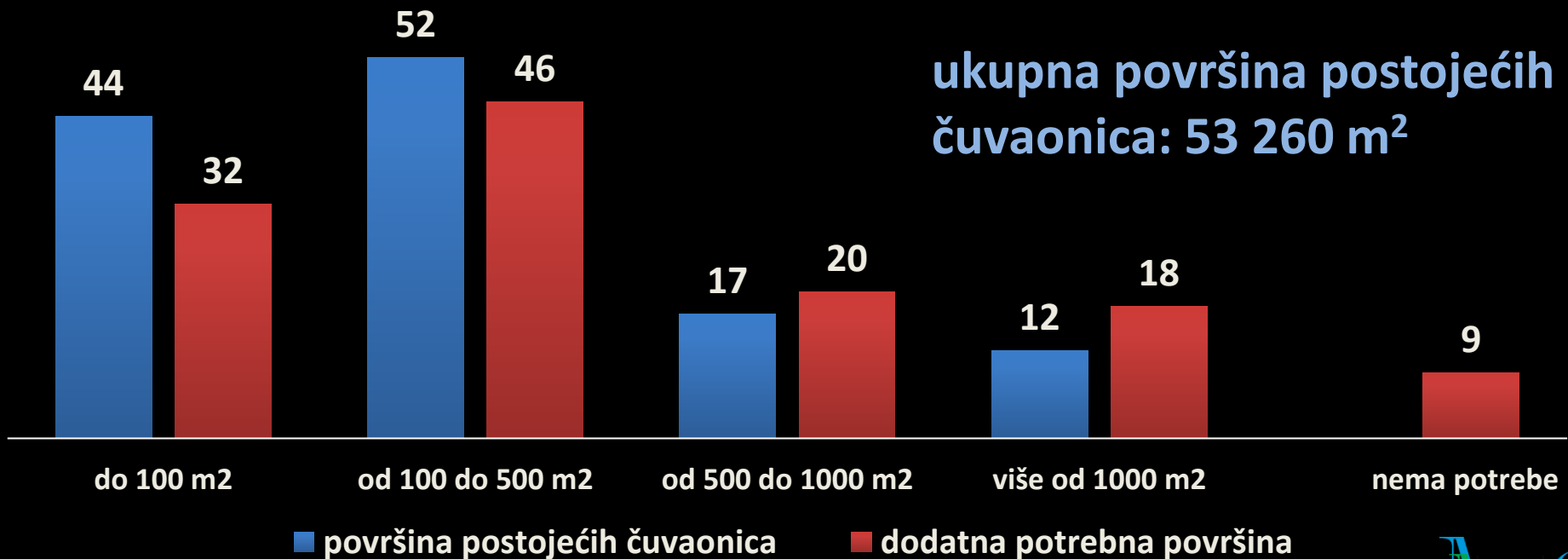

* višestruki odabir

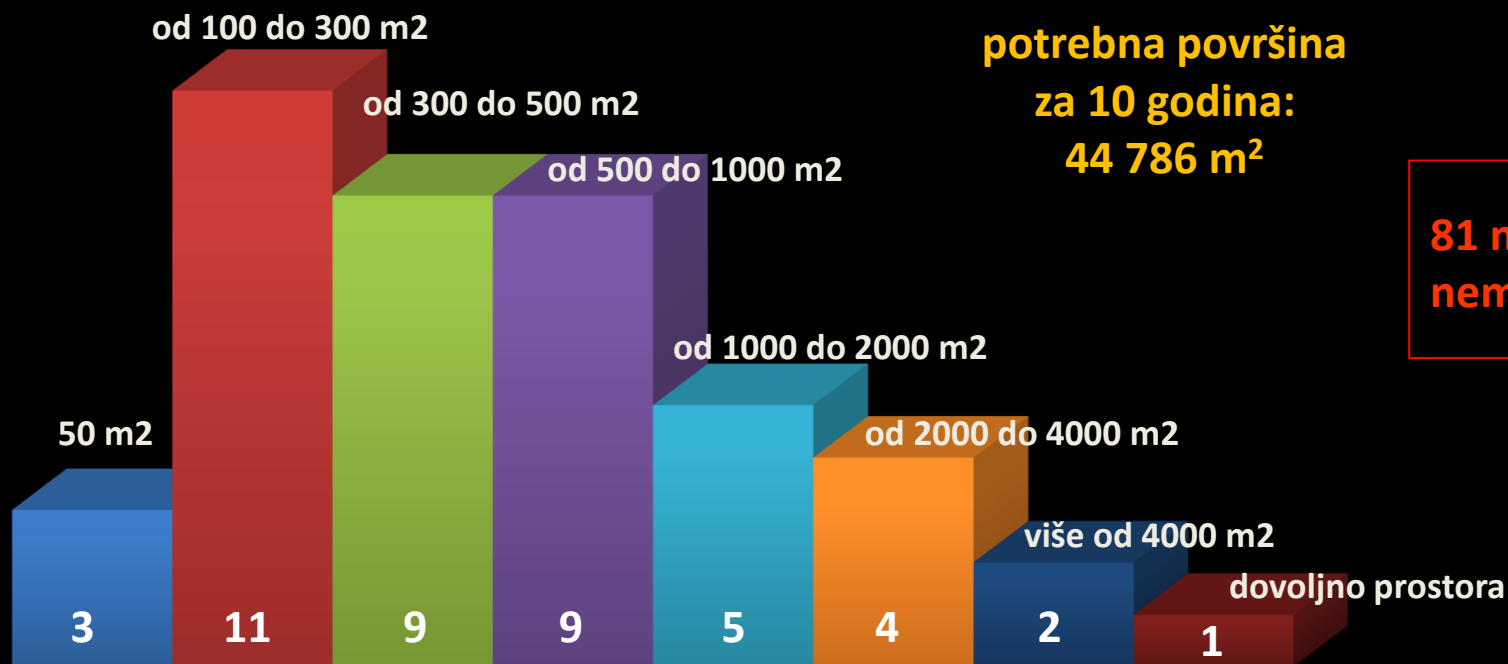
Površina prostora za čuvaonice

- najviše ispitanih muzeja (52 ili više od 40 %) ima čuvaonice površine od 100 do 500 m²
- od 44 muzeja u kategoriji do 100 m² njih 19 ima čuvaonice površine i manje od 50 m²
- od 12 muzeja u kategoriji više od 1000 m² njih tri imaju svaki površinu veću od 3000 m²
- 93 % muzeja **nema dovoljno prostora** (samo 9 muzeja nema potrebe za dodatnim prostorom)
- više od trećine muzeja (46 ili 37 %) treba dodatnih 100 do 500 m²

Prostor potreban u sljedećih deset godina

- od 44 muzeja koji imaju projekciju najviše ih (61 %) ima potrebe u nekoj od tri kategorije: od 100 do 300 m², od 300 do 500 m² te od 500 do 1000 m²
- devet muzeja trebat će više od 1000 m², a dva muzeja više od 4000 m²
- predviđeni priljev građe na temelju dosadašnjeg rasta fundusa istaknut je kao najčešća podloga za procjenu potrebnog prostora

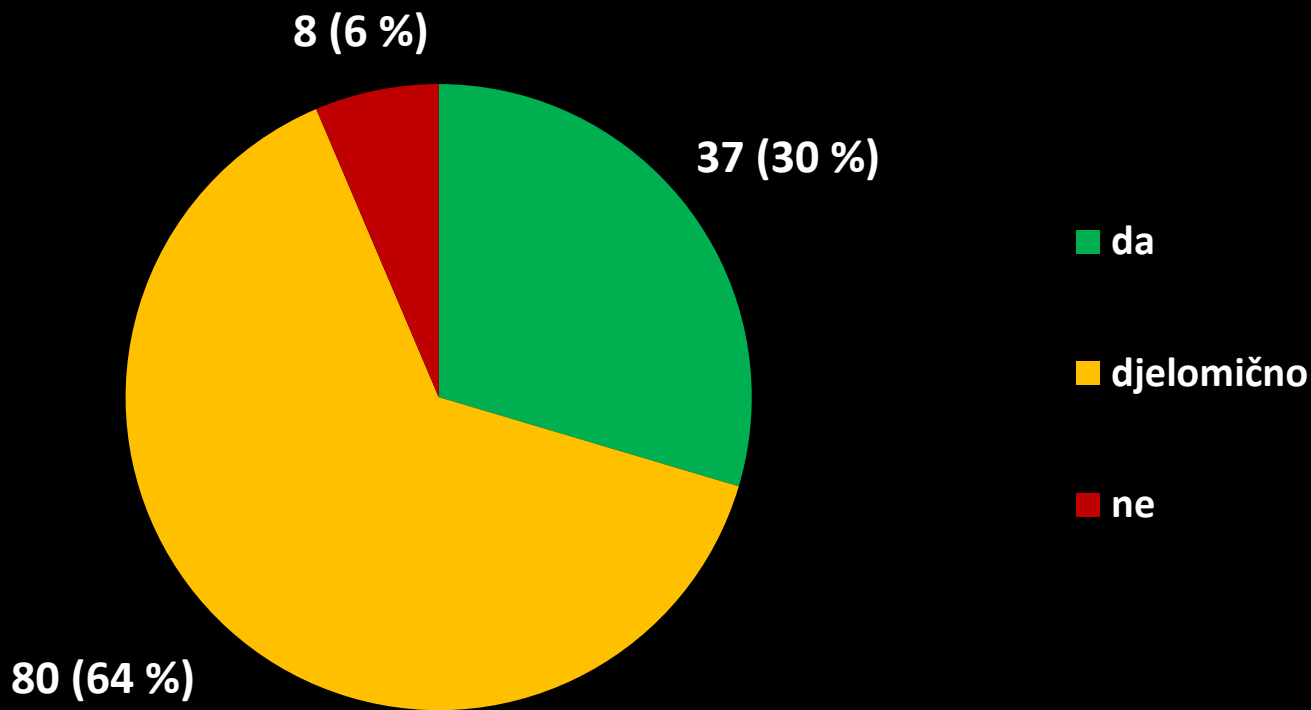

**potrebna površina
za 10 godina:
44 786 m²**

**81 muzej (65 %)
nema projekciju**

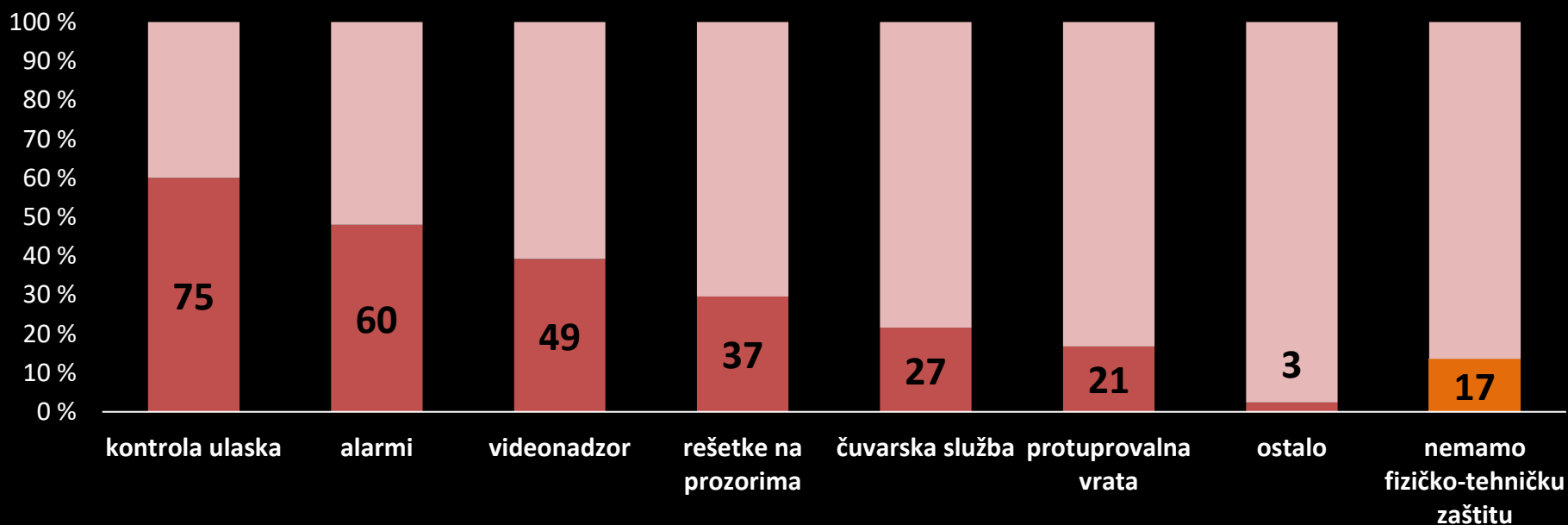
Opremljenost čuvaonica namještajem za građu

- arhivski ormari, ladičari, police, pokretni paravani i dr.

Fizičko-tehnička zaštita*

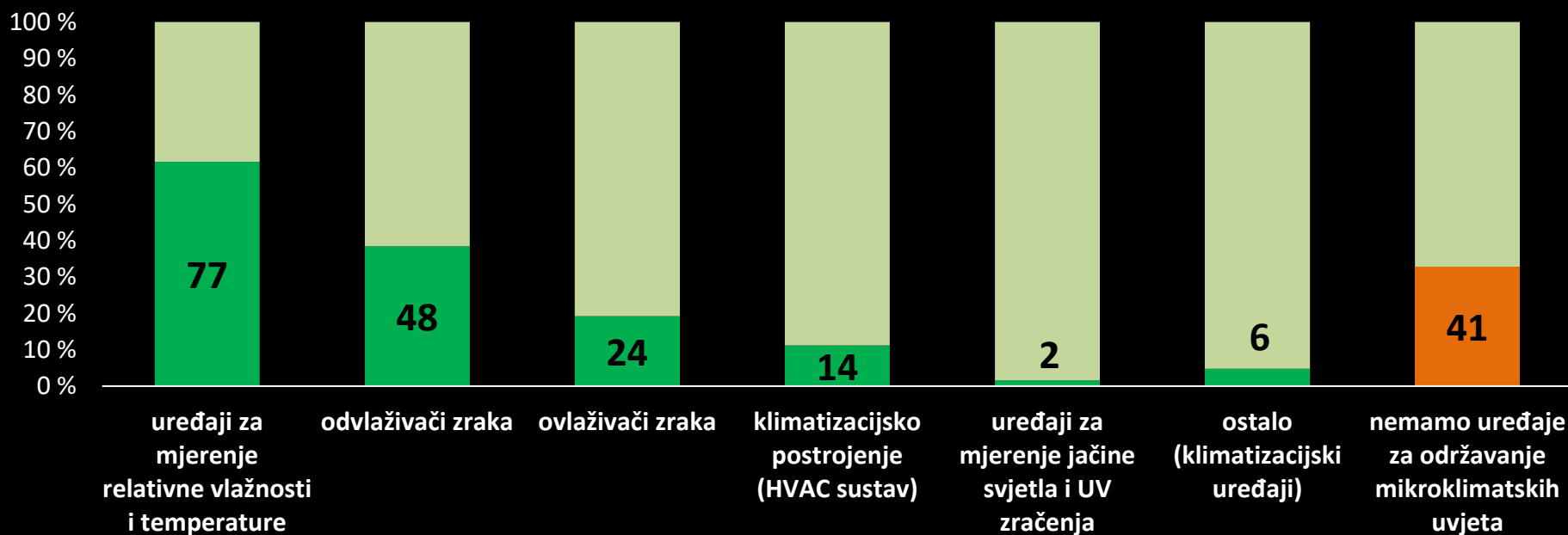
- najveći broj ispitanih muzeja (75 ili 60 %) ima kontrolu ulaska u prostor čuvaonice
- alarme je dojavilo malo manje od polovice muzeja (48 %), a videonadzor njih 39 %
- manje od četvrtine muzeja ima čuvarsku službu
- čak 17 muzeja (14 %) **nema fizičko-tehničku zaštitu**

* višestruki odabir

Kontrola mikroklimatskih uvjeta*

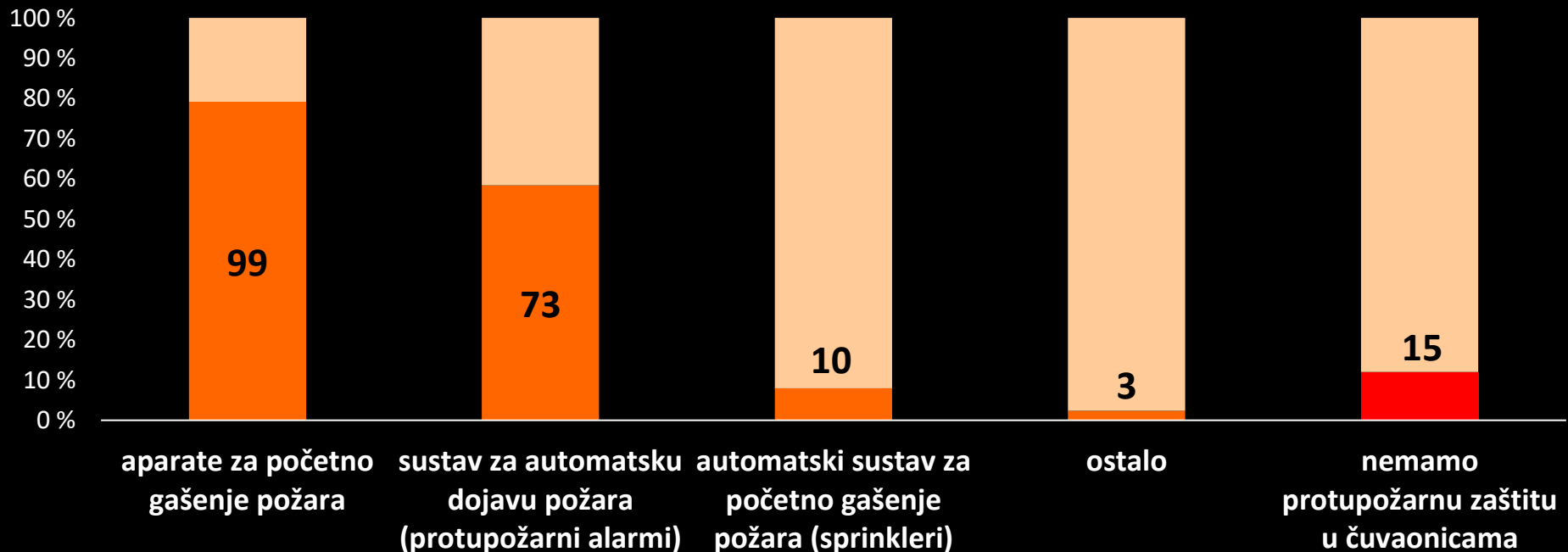
- najviše ispitanih muzeja (77 ili 62 %) ima uređaje za mjerenje relativne vlažnosti i temperature (npr. termohigrometre, psihrometre, *dataloggere*)
- no 38 % ih nema takve uređaje – a oni su temelj preventivne zaštite
- trećina muzeja (41 ili 33 %) **nema ništa za praćenje i kontrolu mikroklimatskih uvjeta**

* višestruki odabir

Protupožarna zaštita*

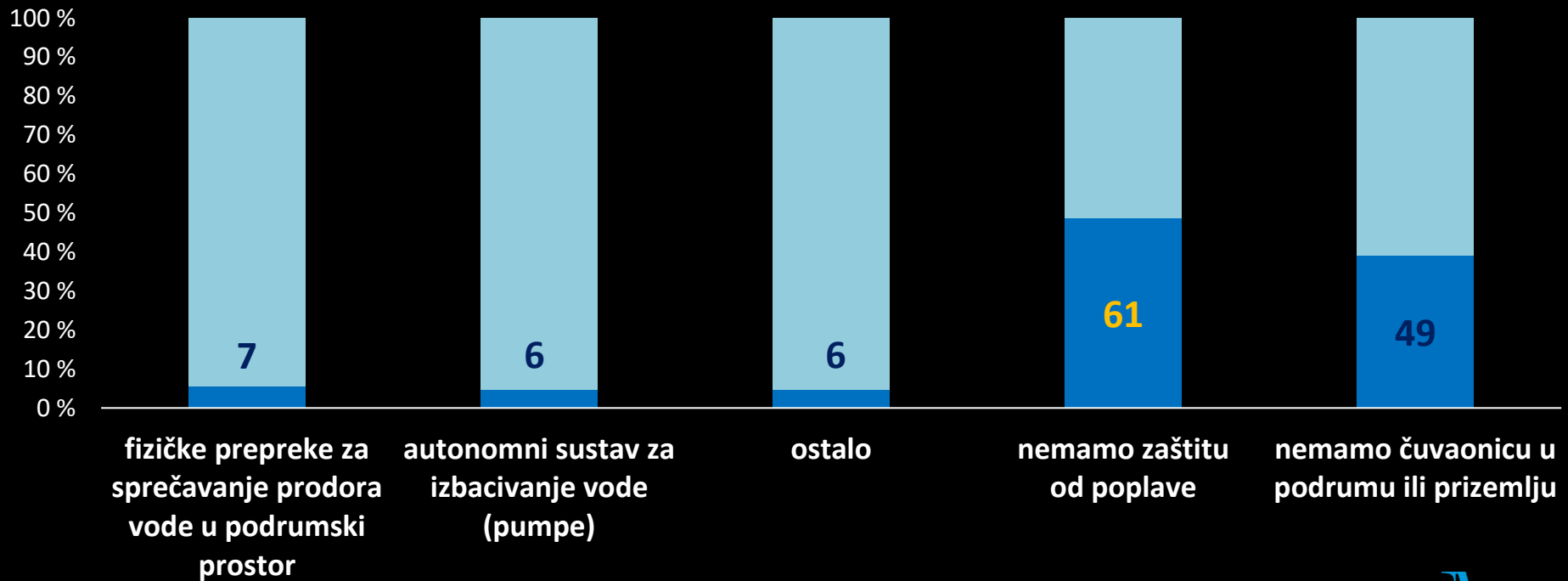
- najveći broj ispitanih muzeja (99 ili 79 %) ima aparate za početno gašenje požara
- 73 muzeja (58 %) imaju protupožarne alarme
- samo 11 muzeja (9 %) ima automatske sustave za početno gašenje požara (10 sprinklera i jedan sustav za gašenje požara plinom)
- 15 muzeja (12 %) **nema protupožarnu zaštitu** u čuvaonicama

* višestruki odabir

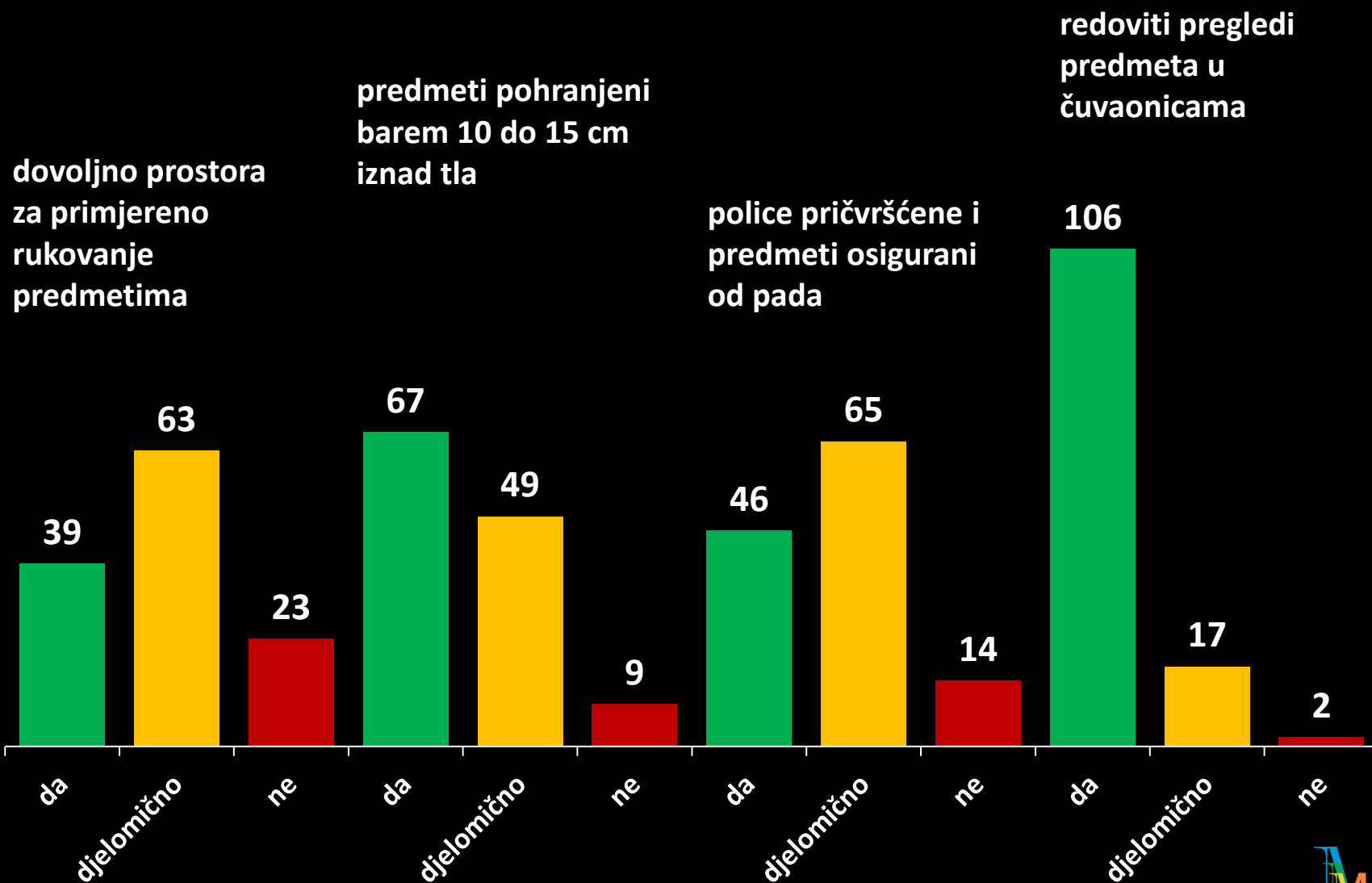
Zaštita od poplave*

- najveći broj ispitanih muzeja (61 ili 49 %) nema zaštitu od poplave
- 49 muzeja (39 %) nema čuvaonice u podrumu ili prizemlju
- među ostalim odgovorima tri su muzeja istaknula da im je građa odignuta od tla, dva muzeja da im je prostor prizemlja odignut od razine tla, a jednom se muzeju dojavljuje razina vode

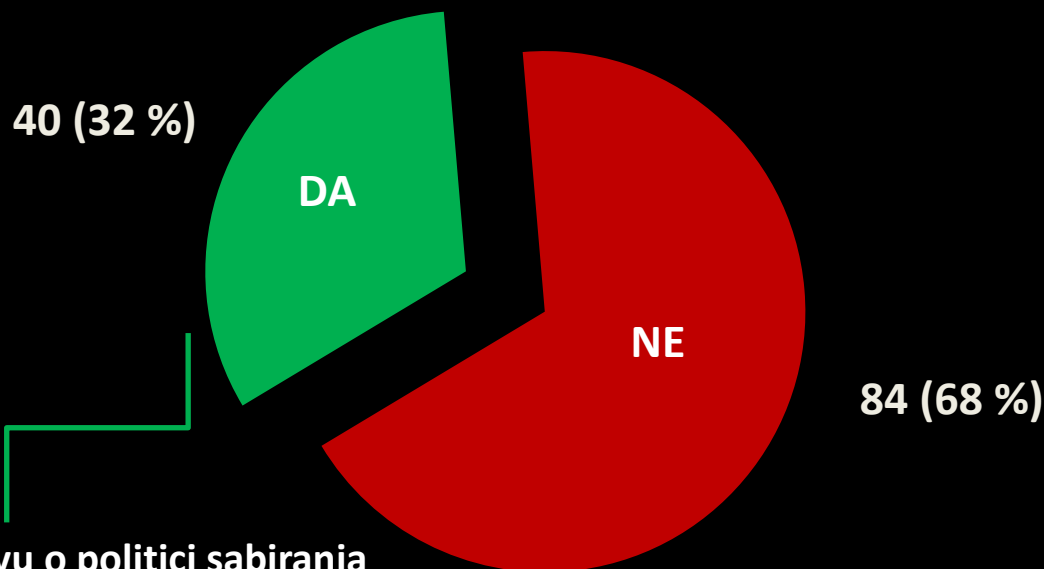
* višestruki odabir

Provedba pravila preventivne zaštite u čuvaonicama

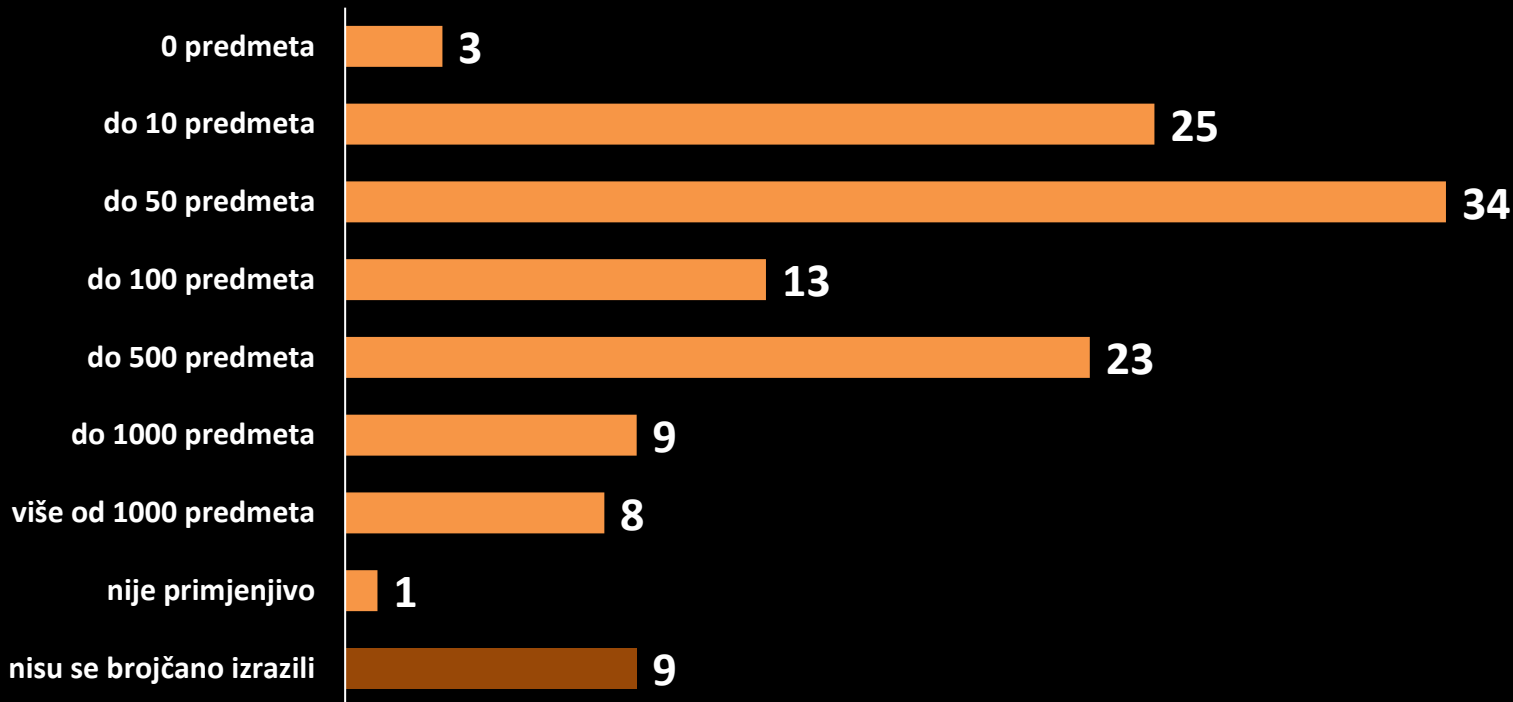
Politika sabiranja muzejske građe

- 84 muzeja (68 %) još uvijek nema pisanu izjavu o politici sabiranja muzejske građe iako se u čl. 22. važećeg *Pravilnika o stručnim i tehničkim standardima za određivanje vrste muzeja, za njihov rad, te za smještaj muzejske građe i muzejske dokumentacije* (2006.) ona navodi kao obvezni dokument svakog muzeja

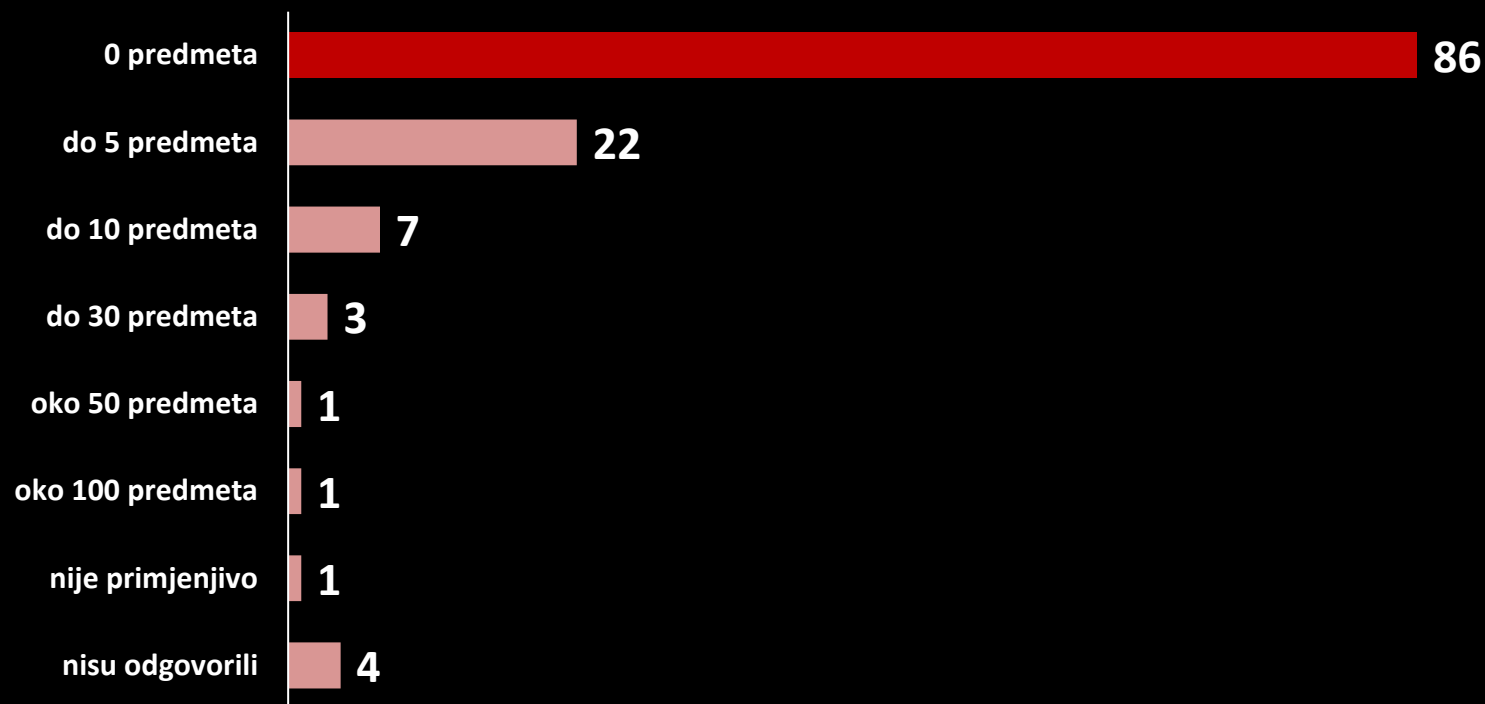
tek 16 muzeja (40 %) izjavu o politici sabiranja objavilo je na svojim mrežnim stranicama

Godišnji rast fundusa

- najviše muzeja (34 ili 27 %) dojavljuje rast fundusa do 50 predmeta godišnje
- muzeji s arheološkom građom isticali su poteškoće u izražavanju ukupnog broja predmeta (mjerenje broja predmeta u kutijama, vrećama, kilogramima i dr.)

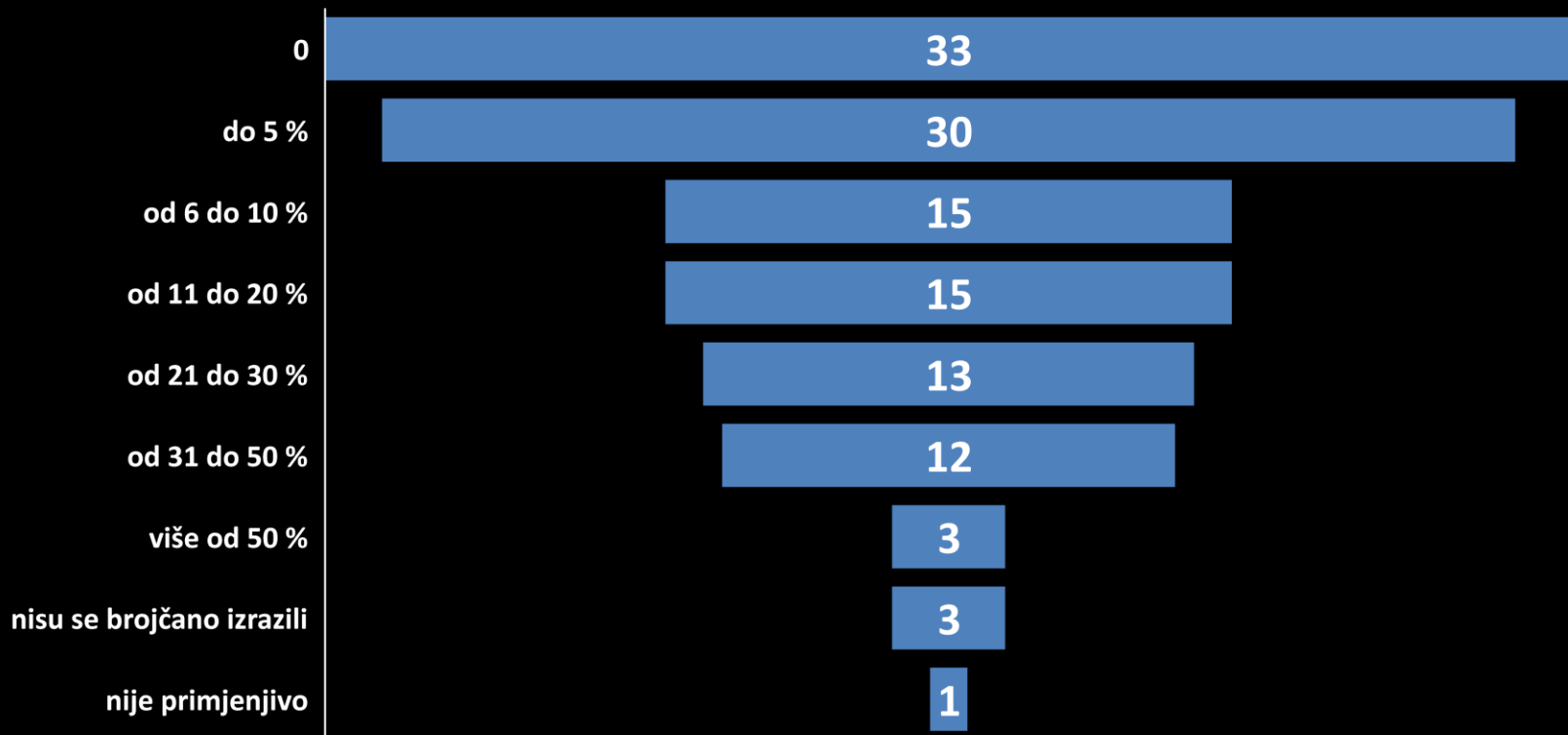
Godišnje izlučivanje građe

- 69 % muzeja godišnje **ne otpisuje nijedan predmet**
- od onih koji otpisuju najviše muzeja (22 ili 18 %) godišnje otpisuje samo do pet predmeta
- nisu odgovorili = „nemamo podatak“, „ne vodi se statistika o tome“, „u tijeku je revizija građe“, „nema pravila“

Postotak izloženosti fundusa

- više od četvrtine ispitanih muzeja (33 ili 26 %) **nema izloženu građu** u stalnom postavu
- neki od navedenih razloga: nema stalnog postava, potres, preuređenje...
- od onih koji imaju stalni postav najčešća je kategorija do 5 % (30 muzeja ili 24 %)

Osvrti muzeja

- „Ova tema nam je nažalost bolna točka, jer ono što je trebao biti **privremeni prostor, postalo je trajno rješenje.**“
- „Ustanova od 2011. godine djeluje u povijesnoj zgradi iz druge polovice 19. st. čiji su prostori **u iznimno derutnom stanju.**“
- „Prilikom obnove i prilagodbe zgrade potrebama muzeja **nije se vodilo računa o ovom za muzej izuzetno važnom prostoru.**“
- „U malim, provincijskim muzejčićima **ovisite o milosti i nemilosti vladajućih struktura** koje se gotovo redovno mijenjaju svake 4 godine.“
- „**Lokalna razina nije voljna rješavati pohranu muzejske građe**, potrebna je veća uloga nadležnih državnih institucija kako bi se spasila od propadanja.“
- „Hitno potrebno da Ministarstvo kulture i medija izradi **poseban program financiranja isključivo rekonstrukcije, izgradnje i opremanja čuvaonica** koji bi se sufinancirao od EU-a, MK-a i jedinica regionalne i lokalne uprave.“
- „**Pitanje financiranja osiguranja muzejske građe** izuzetno je važno u sagledavanju problematike čuvaonica, odnosno stav osnivača.“
- „Često smo u prilici da odbijamo predmete koji nam se daruju jer **nemamo mjesto za njih.**“

Što nam statistika govori o čuvaonicama

- muzeji **nemaju dovoljno prostora** za primjereno čuvanje građe
- tek petina muzeja ima namjenski sagrađenu čuvaonicu
- većina građe čuva se **u drugim, nenamjenskim prostorijama** u muzeju, na tavanima ili u podrumima često povijesnih zgrada ili na drugim lokacijama izvan muzeja
- za 125 muzeja iz ankete za deset godina potrebe će biti i **trostruko veće**
- muzeji imaju **previše predmeta na broj stručnih djelatnika** (neki prostori dio su vremena bez djelatnika)

- iako je jeftinija i učinkovitija od restauracije, **preventivna zaštita ne provodi se u zadovoljavajućoj mjeri** u čuvaonicama
- dio čuvaonica nema nikakvu fizičko-tehničku zaštitu, češće nisu dovoljno opremljene namještajem za čuvanje građe, nemaju sve čuvaonice uređaje za regulaciju mikrokline, kao ni zaštitu od požara ili poplava
- pretrpanost građom u čuvaonicama dovodi do otežanog rukovanja što dodatno ugrožava muzejske predmete – **predmeti nekad nisu dostupni ni vlastitom muzeju**

Što nam statistika govori o čuvaonicama

- iako nema dovoljno ni prostora ni djelatnika, **zbirke i dalje rastu, a rijetko se otpisuje**
- neracionalno upravljanje zbirkama posljedica je **manjka pisanih politika sabiranja**
- većina je građe zatvorena u čuvaonicama i **nedostupna javnosti**
- muzeji **izlažu minimalan postotak svojih fundusa**, a dio uopće nema izloženu građu u stalnom postavu

Što možemo odmah učiniti

- ✓ inventarizirati, provoditi revizije i otpisivati građu
- ✓ donijeti izjave o politici sabiranja zbirki
- ✓ donijeti planove preventivne zaštite
- ✓ reorganizirati čuvaonice
- ✓ ustrajno upozoravati osnivače na probleme
- ✓ dojavljivati podatke MDC-u :)

Hvala na pozornosti!

Muzejski dokumentacijski centar

www.mdc.hr

dokumentacija@mdc.hr

Ivona Marić
imaric@mdc.hr

Dunja Vranešević
dvraneševic@mdc.hr